

ਆਮੁੱਖ

ਸ਼੍ਰੀਮਦ੍ ਭਗਵਦ੍ ਗੀਤਾ - ਵਰਗੇ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ, ਅਲੌਕਿਕ ਗਰੰਥ ਉੱਪਰ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਸਾਧਾਰਣ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕੁੱਝ ਕਹਿਣਾ ਅਥਵਾ ਲਿਖਣਾ-ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹੌਸਲੇ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੁਨਰੁਕਤ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸਰਬ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਉੱਤਮ ਗਰੰਥ ਉੱਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਟੀਕੇ ਭਾਸ਼ਯ-ਲੇਖ ਆਲੋਚਨਾਵਾਂ, ਤੇ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੂਜਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਗਰੰਥ ਮਿਲਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਬਲਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ। 'ਏਕੰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੰ ਦੇਵਕੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਗੀਤਮ੍' ਅਰਥਾਤ ਇਕ ਹੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਾਸੁਦੇਵ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਗਾਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਵਿਚਾਰਕ ਨੇ ਤਾਂ ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਥਵਾ ਚਿੰਤਨ ਮਨਨ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ- ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਦ੍ ਭਗਵਦ੍ ਗੀਤਾ ਦਾ ਹੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਅਧਿਐਨ ਤੇ ਪਠਨ-ਪਾਠਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਗੀਤਾ ਸੁਗੀਤਾ ਕ੍ਰਤ੍ਰਵ੍ਯ ਕਿਮਨ੍ਯੋਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਸ਼ਨੁਤਰੈਹ'।

ਸ਼੍ਰੀਮਦ੍ ਭਗਵਦ੍ ਗੀਤਾ - ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਸਭਿਅਤਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਾਹਿੱਤ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਦਾ ਸਰਬ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਇਕ ਅਨੂਪਮ ਮਹਾਨ ਗਰੰਥ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਚਾਰ-ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਹੀ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮਣੀਆਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਪ੍ਰੋ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮਾਨਵ ਦੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਾਜਨੈਤਿਕ ਸਮਾਜਿਕ ਲੋਕ ਤੇ ਪੁਲੋਕ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸਮਾਧਾਨ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਰੰਥ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਹਰੇਕ ਮਾਨਵ 'ਅਰਜੁਨ' ਹੈ। ਹਰੇਕ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਕਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਹੈ। ਛਿਣ ਛਿਣ ਵਿਚ ਉਹ ਅਰਜੁਨ ਵਾਂਗ ਕਰਤੱਵ ਪਾਲਣ ਤੋਂ ਲਾਚਾਰ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼, ਮੋਹ-ਗੁਸਤ ਉਪਰਾਮ ਤੇ ਭੈਅ-ਭੀਤ ਤੇ ਬੇਬੱਸ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਬੈਠਾ, ਉਸ ਸੱਚ ਦਾ ਨੰਦ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ, ਜਦ ਇਕ ਲਾਚਾਰ ਤੇ ਅਥੋਧ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗ ਵਿਲਕਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਰਨਾਗਤ ਹੋ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦਾ ਹੈ, 'ਸ਼ਿਸ਼ਯਮਤੇਹ ਸ਼ਾਧਿ ਮਾਂ ਤਵਾਂ ਪੁੰਨਮ੍', ਤਾਂ ਹੀ ਗੀਤਾ ਦੇ ਭਗਵਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਢਾਰਸ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਨਾ ਕੇਵਲ ਤਾੜਦੇ ਹਨ ਬਲਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵ ਕਰਮ ਵੱਲ ਵਧਣ ਵਾਸਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਕ੍ਰਸ਼ੁਦ੍ਵ ਹਿ੍ਦਯਦੋਰ੍ਵਲ੍ਯੰ ਤ੍ਯਕ੍ਤਵੋ - ਤਿਸ਼੍ਠ ਪਰੰਤਪ' - 'ਹੇ ਅਰਜੁਨ - ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਦੁਰਬਲਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿਤ ਜਾਗਰੂਕ ਬਣੋ।'

ਇਸ ਗਰੰਥ ਵਿਚ ਗਿਆਨ, ਕਰਮ ਤੇ ਭਗਤੀ ਦੀ ਤਰਵੈਣੀ ਹੈ, ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਮ-ਪਰਧਾਨ, ਭਗਤ ਇਸਨੂੰ ਭਗਤੀ ਪਰਧਾਨ ਤੇ ਗਿਆਨ-ਮਾਰਗੀ ਇਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਵਾਣੀ ਦੀ ਇਹੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਚ ਜਿਹੇ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਵਿਚ - ਉਸ ਤੱਤਵ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਗੀਤਾ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਸੰਸਾਰਕ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਲਈ ਕਰਤੱਵ- ਕਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਭੌਤਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਅਸਾਡੀ ਅਧਿਆਤਮਕ-ਜਗਿਆਸਾਵਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਤੇ ਪੂਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਤੇ ਆੰਤਰਿਕ ਪਰਸੱਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਕੜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਗੀਤਾ ਪਰਮ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਥਵਾ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਫਲ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਰਤੱਵ ਕਰਦੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਗੀਤਾ ਦਾ ਮੁੱਖ-ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਕਰਮ ਭਗਤੀ, ਉਪਾਸਨਾ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਧਕ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੀਤਾ ਦਾ ਸੰਖ-ਨਾਦ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸੱਤਾ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੀਤਾ, ਜਾਤੀ, ਧਰਮ, ਵਰਣ, ਸਮੁਦਾਇ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਗੀਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਚਰਣ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅਵੱਸਥਾ ਨੂੰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੀਤਾ ਦਾ ਹਰ ਅਧਿਆਇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਰਗ ਤੇ ਯੋਗ ਦੇ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਤੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਸੰਖੇਪ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਾਮ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਪਤਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਥੇ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਉਥਾਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਭੀ ਪਾਪ ਕਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਸੁੱਭ ਕਰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਰਨ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਹੀ ਆਹਾਰ-ਵਿਹਾਰ, ਸਹੀ ਸਵੈਚਿੰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਨਿਰ-ਵਿਚਾਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਸ਼ਟ-ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਆਚਰਣ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਕੇਤ ਸਾਨੂੰ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਦੈਨਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਘਟਨ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵੱਲ ਸਾਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੀਤਾ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਮਾਨਵੀ-ਧਰਮ ਦੇ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੇਸ਼-ਕਾਲ ਧਰਮ ਸਮਾਜ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਜਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਆੰਤਰਕ ਅਵੱਸਥਾ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸਥਿਤੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਗੀਤਾ ਉਸ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ,

ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਰਮ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੋਹ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਸ਼ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। “ਨਸ਼ਟੋ ਮੋਹਹ ਸਮ੍ਰਿਤਰੁਲਬਧਾ” ਪ੍ਰਾਣੀ ਤਦ ਪੁਕਾਰ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ੰਕਾਵਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਉਹੀ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਤੱਵ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹੋ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਮਈ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮਦਭਗਵਦ੍ ਗੀਤਾ ਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤਵ ਹੈ।

ਇਹ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼੍ਰੀਮਦ੍ ਭਗਵਦ੍ ਗੀਤਾ ਦਾ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ ਬਲਕਿ ਗੀਤਾ ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਟੀਕਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਭੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਤਿਅੰਤ ਸੌਖੇ ਸਰਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਦ-ਛੇਦ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਠਿਨ ਕੰਮ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਡਾ. ਅਮਰ ਕੋਮਲ ਨੇ ਕੁੱਝ ਨਵੇਂ ਸੰਕੇਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਕੇ ਇਸ ਅੱਖੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸੁਬੰਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਤੇ ਪਛੇਤਰ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਰੂਪ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਿ ਧਾਤੂ ਦਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਯਯ ਲੱਗਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਰੂਪ ਭੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਤੋਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਸਕੇ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਦਸ ਲਕਾਰ (Tense) ਹਨ। ਕਿਹੜੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਲਕਾਰ ਢੁਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬੋਧ ਤਿਛੰਤ ਪਦਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ-ਪਰਯੋਗਾਂ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਗੇਤਰਾਂ (ਉਪਸਰਗਾਂ) ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖ-2 ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕੋ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਗੇਤਰ (ਉਪਸਰਗ) ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਅਰਥ ਪਰਿਵਰਤਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਮੂਲ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਹਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਉਪਸਰਗ (ਅਗੇਤਰ) ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਹਾਰ, ਪਰਾਹਾਰ, ਅਪਹਾਰ, ਸੰਹਾਰ, ਨਿਰਾਹਾਰ, ਨਿਹਾਰ, ਵਿਹਾਰ, ਆਹਾਰ, ਅਧ੍ਯਾਹਾਰ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਗਿਆਨ ਕਰਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜਗਤ ਦੇ ਲਈ ਡਾ. ਕੋਮਲ ਦੀ ਇੱਕ ਮਹਾਨਦੇਣ ਹੈ। ਗੀਤਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਨੁਵਾਦ (ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ) ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਇਹ ਮਹਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸੂਖਮ ਤੋਂ ਸੂਖਮ ਅਰਥ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਦਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਗੇਤਰਾਂ ਪਿਛੇਤਰਾਂ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਕਠਿਨ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿੱਪੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਪਰ ਹਲੰਤ ਦੁੱਤ ਅਨੁਸਵਾਤ ਪਦਾਂ ਲਈ ਕੁੱਝ ਨਵੇਂ ਚਿੰਨ ਅਥਵਾ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਤੇ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਕਰਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਿਚ ਸਰਲੀਕਰਣ ਵਿਧੀ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੈਂਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਦਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਕੋਮਲ ਨੇ ਗੀਤਾ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਗਰੰਥ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ, ਗੀਤਾ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਕਰਕੇ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਕਠਿਨ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਸੂਖਮ ਬੌਧਿਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦਾ ਪਰਿਚੈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਇੱਕ ਕਠਿਨ ਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਭਿਵਿਅਕਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਵੀ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੰਪੂਰਣ ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰੋਮਨ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵ-ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਧੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨਾ ਡਾ. ਕੋਮਲ ਦੀ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਬੰਧੀ ਗੁੰਝਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਭੀ ਬਹੁਤ ਮੁਹਾਰਤ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਲਈ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਣੀ ਰਹੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਪੁਰਾਤਨ ਪ੍ਰਾਤਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਹਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲੇਗੀ। ਡਾ. ਕੋਮਲ ਰਾਹੀਂ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਗੀਤਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਣ ਦੀ ਆਮ ਦਸ਼ਾ ਅਰਜਨ ਦੀ ਭਾਂਤ ਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਰਤੱਵ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਲਈ ਗੀਤਾ-ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਹੜਾ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਕਾਰਨ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਉੱਦਮ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਨਿਰਾਸ਼ ਹੈ, ਉਪਰਾਮ ਹੈ ਨਾਸਤਿਕ ਨਿਰਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੈ - ਉਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੀਤਾ ਉਪਦੇਸ਼ - ਆਸ਼ਾ ਤੇ ਨਵ-ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਦਾ ਉਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਰਤੱਵ ਮਾਰਗ ਉੱਪਰ ਚੱਲਣ ਲਈ ਗੀਤਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਵੀਂ ਫੁਰਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਪਰਮਾਰਥ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਕੋਮਲ ਦੇ ਇਸ ਅਤਿਅੰਤ ਸਰਾਹੁਣ-ਯੋਗ ਪ੍ਰਯਾਸ ਰਾਹੀਂ ਜੇ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਗੀਤਾ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਗਰੰਥ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੀਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਜਨ ਸਾਧਾਰਣ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਇਸ ਮਹਾਨ ਗਰੰਥ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਹੈ।

ਅਨੁਵਾਦਕ ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰਜ ਪਰਸ਼ੰਸਾ ਜਨਕ ਹੈ। ਸ਼ੁੱਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਲਈ

ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਲਮ ਲਿਖਣ ਦੇ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਉੱਪਰ ਚੱਲਦੀ ਹੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰ ਸਕੇ।
ਆਭਾਰੀ

ਵਿਸਾਖੀ ਦਿਵਸ 2001

(ਪ੍ਰੋ.) ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ਰਜਨੀਨ

(ਗੈਟਾਇਰਡ ਪੀ.ਈ.ਐੱਸ)

ਮੁਖੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਭਾਗ

ਸਰਕਾਰੀ ਰਣਬੀਰ ਕਾਲਜ, ਸੰਗਰੂਰ

(ਹੁਣ) ਡੀ-784 ਸਰਸਵਤੀ ਵਿਹਾਰ, ਪੀਤਮ ਪੁਰਾ - ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ